

LETECTVO A VOJSKA PVOS

NA TERITORIU

Charakter jaderné války a obsah jejího počátečního období, přes svůj rychlý spád a výjimečnou ničivost, předpokládá vedle aktivní činnosti hlavních druhů ozbrojených sil na válčisti i organizovanou činnost zázemí.

V článku zaměřím se a blíže rozeberu tyto hlavní otázky:

- charakteristika teritoria ČSSR;
- hlavní úkoly, možné určení a složení čs. ozbrojených sil na teritoriu ČSSR;
- úloha, místo a úkoly vojenského letectva na teritoriu a jeho možné složení a určení;
- úloha a místo vojsk PVOS na teritoriu, jeho možné složení a určení;
- organizace velení vojskům PVOS a vojenskému letectvu na teritoriu.

CHARAKTERISTIKA TERITORIA ČSSR

ČSSR podle zeměpisné polohy v koalici států Varšavské smlouvy můžeme charakterizovat jako okrajový stát sousedící bezprostředně s Německou spolkovou republikou, na jejímž území je část hlavního uskupení pozemních vojsk a taktického letectva NATO.

Teritorium ČSSR nemůžeme tedy nazývat zázemím, ale především operačním prostorem k rozmístění 1. operačního sledu ozbrojených sil, předurčených k aktivní činnosti a prostorem možných operačních přísunů dalších sledů pozemních vojsk a letectva.

Podle rozmístění a možností prostředků vzdušného napadení nepřítele, mohou být objekty na území ČSSR napadeny na plnou hloubku taktických letectvem a část území i raketami operačně taktického určení. Kromě toho na plnou hloubku území může nepřítel použít rakety středního dosahu a strategické letectvo.

Charakteristickým rysem území ČSSR je skutečnost, že značná část délky našich hranic je společná s Německou spolkovou republikou a Rakouskem a že tedy bude nutné určité úseky státní hranice přikrýt.

Specifickou zvláštností území ČSSR je rozložení životně důležitých objektů v relativní blízkosti podobných objektů sousedních spojeneckých států (Pol-

sko, NDR), což má svůj význam pro organizaci, operační sestavu a velení vojskům PVOS.

Teritorium ČSSR můžeme tedy charakterizovat jako okrajový stát, jehož území je v podstatě nástupním a přechodovým operačním prostorem a kterým probíhá jižní část západního strategického vzdušného náletového směru.

HLAVNÍ ÚKOLY, MOŽNÉ URČENÍ A SLOŽENÍ ČS. OZBROJENÝCH SIL NA TERITORIU ČSSR

Za hlavní úkoly ozbrojených sil na teritoriu můžeme považovat:

1. Spolehlivě přikrýt důležité objekty jako politicko-administrativní a průmyslová centra, komunikační uzly, letiště, komunikace a prostory odpočinku vojsk a vojska při přesunech, proti průzkumu a úderům ze vzduchu.

2. Spolehlivě přikrýt pasivní úsek státní hranice.

3. Ničit vzdušné výsadky za letu i na zemi, zjišťovat a ničit diverzní skupiny.

4. Zabezpečit přepravu vzduchem.

5. Vést vzdušný, radiační a fotografický průzkum.

Složení ozbrojených sil na teritoriu, jejich sestava, organizace velení a zabezpečení by mělo těmto úkolům plně odpovídat a tvořit i základní rozhodující část činnosti vojenského úseku teritoriální obrany.

Kromě toho budou na teritoriu zařízení, předurčená k plnění dalších důležitých úkolů, jako např.: zásobovat a doplňovat pozemní vojska a letectvo, určené k aktivní činnosti, připravovat zálohy a doplňovat ztráty, pomáhat při řízení a zabezpečení přesunů vojsk přes území státu a konečně plnit společné úkoly s ekonomickými orgány a dalšími organizacemi.

Vycházíme-li z těchto úkolů ozbrojených sil na území státu můžeme říci, že jejich jádro tvoří vojska PVOS, předurčená k hlavnímu úkolu — obraně před úderem ze vzduchu. Další součástí by mohla být pozemní vojska (svazky, útvary, jednotky), předurčená k přikrytí pasivního úseku státní hranice, k ničení vzdušných výsadků po vysazení a plnění dalších úkolů podle situace.

Náročné úkoly vzdušné přepravy při značném narušení pozemních komunikací jadernými úderem nepřítel vyžadují mít ve složení ozbrojených sil na území potřebný počet útvarů dopravního letectva, k ničení vzdušných výsadků útvarů stíhacího (stíhacího bombardovacího) letectva, k zabezpečení manévru útvarů protivýsadkové obrany útvarů vrtulníků a konečně k různým úkolům (vzdušná přeprava, radiační průzkum aj.) jednotky pomocného letectva.

ÚLOHA, MÍSTO A ÚKOLY VOJENSKÉHO LETECTVA NA TERITORIU, JEHO MOŽNÉ SLOŽENÍ A URČENÍ

Úloha a místo vojenského letectva na teritoriu jsou dány jeho účastí na plnění rozhodujících úkolů. K vojenskému letectvu na teritoriu patří především stíhací letectvo PVOS, pomocné letectvo a dopravní letectvo.

Stíhací letectvo PVOS

V současné době a bližší perspektivě má stíhací letectvo ještě významné uplatnění. V systému PVOS má dnes i v perspektivě uplatnění přepadové nadzvukové stíhací letectvo, vyzbrojené raketami třídy „vzduch-vzduch“. I když

můžeme předpokládat, že ve všech sférách (s výjimkou přízemních výšek) proti pomalým cílům převezmou úkoly PVO protiletadlové rakety různých typů, bylo by účelné mít stíhací letectvo ve vzdálenější perspektivě. Tento druh letectva by nemusel být nadzvukový a jeho výzbroj a tím i použití by bylo univerzální, to znamená k ničení relativně pomalých vzdušných cílů, k vedení vzdušného průzkumu z vlastního území a k ničení malorozměrných pozemních cílů účinnými klasickými prostředky.

Takový druh letectva by mohl být různě organizačně začleněn, avšak tak, aby to odpovídalo hlavním úkolům. Část by mohla být v bojovém složení vojsk PVOS a část mimo (ničení výsadků na zemi, průzkum a podpora boje pozemních vojsk v pasivním úseku hranic). V každém případě by však musel být v organizaci velení uplatněn princip centralizovaného velení letectvu. Kromě toho si zachová svůj význam i nadzvukové stíhací letectvo.

Dopravní a vrtulníkové letectvo

Rozmach v rozvoji tohoto druhu vojenského letectva je znatelný již dnes, výraznější bude v bližší perspektivě a pronikavý by měl být v perspektivě vzdálenější. Taková prognóza vyplývá z charakteru příští možné války, zejména však z důsledků jaderných úderů nepřítele na pozemní komunikační systém. V průběhu prvních hodin příští možné války můžeme oprávněně předpokládat, že železniční doprava, jako nejvíce zranitelná, bude v podstatě vyřazena.

Stejně tak může být značně narušena pozemními jadernými výbuchy a radiálním zamořením velkých prostorů i silniční doprava.

Vodní doprava vzhledem k nepřítomnému směru toku větších řek a omezené kapacitě a malé rychlosti přepravních prostředků může splnit jen značně omezené úkoly. Zbývá tedy orientace na vzdušnou dopravu.

Taková orientace odpovídá nejenom potřebám činnosti teritoria v podmínkách jaderné války, ale je plně v souladu i s potřebou mírové výstavby vyspělých států.

Dopravní a vrtulníkové letectvo na vojenském úseku činnosti na teritoriu může plnit tyto úkoly:

- a) pro vojska vedoucí aktivní bojovou činnost mimo území státu:
 - přepravovat a zásobovat vzdušné výsadky operačně taktického významu,
 - doplňovat vojska vycvičenými jednotkami, obsluhami palebných komplexů, nebo létajícím personálem,
 - zásobovat vojska vzduchem důležitými druhy materiálu (náhradními díly hlavní bojové techniky, speciální paliva, speciální bojové prostředky, zdravotnický materiál včetně krve atd.),
 - odsunovat raněné a nemocné do zdravotnických zařízení na teritoriu;
- b) pro vojska na teritoriu:
 - doplňovat a zásobovat vojska PVOS,
 - zrychlit manévry stíhacího letectva PVOS a PLRV PVOS a pozemních vojsk na teritoriu,
 - odsunovat raněné a nemocné,
 - ničit vzdušné výsadky na zemi (bombardováním z dopravních letounů),
 - vést vzdušný fotografický a radiotechnický průzkum z vlastního území na pasivním úseku státní hranice,
 - řídit a kontrolovat přesuny po území státu,

— vést vzdušný a radiační průzkum na území státu.

Kromě úkolů na vojenském úseku činnosti teritoria může být dopravní a vrtulníkové letectvo použito ve prospěch činnosti ekonomiky na teritoriu a ve prospěch civilního obyvatelstva. Do této skupiny úkolů bude zejména patřit:

— doprava úzkoprofilových důležitých materiálů nebo součástí na území státu a v rámci koalice pro naši potřebu,

— zdravotnické odsuny raněných a nemocných,

— řízení hromadné evakuace, kontrola ze vzduchu, případně doprava osob a zařízení při evakuaci,

— vzdušný fotografický průzkum prostorů (objektů) po jaderném napadení,

— dezaktivace a asanace zasažených prostorů po úderu zbraněmi hromadného ničení,

— účast při hašení lesních požárů.

Ze stručného přehledu úkolů dopravního a vrtulníkového letectva vyplývá několik významných poznatků.

První z nich je jistě veliký rozsah úkolů a tím i požadavek na začné počty a přepravní kapacitu dopravního a vrtulníkového letectva. Dalším je určitá univerzálnost a mnohostrannost použití dopravního a vrtulníkového letectva a z toho vyplývající možnosti jeho speciálního vybavení a výcvik osádek.

Důležitým požadavkem k efektivní činnosti dopravního a vrtulníkového letectva je jeho rozptýlené rozmístění na letištích, přikrytí letišť proti úderům ze vzduchu a jeho ochrana při plnění úkolů ve vzduchu.

Rozhodující princip organizace a použití je princip centralizovaného velení, které jedině může zabezpečit jeho hromadné nasazení a pružné použití při velkém počtu rozmanitých úkolů.

Tyto okolnosti nesporně ovlivní další rozvoj letectva jak co do počtu, tak i vybavení vhodnou technikou, zejména středními a těžkými vrtulníky. Úkoly dopravního a vrtulníkového letectva za války se odrazí i v rozvoji civilního dopravního letectva přes určité ekonomické nevýhody. Nové typy letounů i vrtulníků, podstatné zvýšení spolehlivosti jejich hnacích agregátů a snížení provozních nákladů vytvářejí pro to již v bližší perspektivě dobré předpoklady.

Doprava a vrtulníkové letectvo tvoří hlavní část vojenského letectva na teritoriu a společně s letectvem polního velení podstatnou část vojenského letectva v celku. Jeho význam neobyčejně narůstá, protože v podmínkách jaderné války podstatně stoupá objem a celkové množství dopravy vzduchem. Rozsáhlost a rozmanitost úkolů dopravního a vrtulníkového letectva si pravděpodobně vynutí podstatně doplnit a modernizovat vojenský i civilní letecký park. Efektivní použití dopravního a vrtulníkového letectva nedovoluje organizaci je rozptylovat do několika systémů, ale předpokládá přísnou centralizaci velení, která jedině může zabezpečit jeho hromadné a pružné použití.

Pomocné letectvo

Je určeno především k radiačnímu průzkumu a vzdušnému pozorování po jaderných úderech, případně k spojovacím a dopravním účelům. Do něho začleňujeme obvykle letouny méně vybavené a jeho použitelnost je tedy omezená. Technické zabezpečení tohoto druhu letectva, pokud jeho omezená existence bude nutná, si vyžádá zjednodušit systém zásobování náhradními díly. Organizace jeho velení bude vyžadovat určitou centralizaci, i když část jeho úsilí je možné decentralizovat na nižší stupně.

ÚLOHA A MÍSTO VOJSK PVOS NA TERITORIU A JEHO MOŽNÉ SLOŽENÍ

Vojska PVOS jako samostatný druh ozbrojených sil jsou hlavní součástí ozbrojených sil na teritoriu. Jsou předurčena k obraně důležitých objektů vojsk, letišť a komunikací proti průzkumu a úderům ze vzduchu.

Svým bojovým složením, operační sestavou i organizací velení tvoří relativně samostatný podsystem v rámci ozbrojených sil, jsou v nepřetržité bojové pohotovosti a tvoří součást jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy. Základ koaličnosti systému je v politickém i vojenském obsahu Varšavské smlouvy. V praxi se koaličnost systému PVOS projevuje mj. shodnou bojovou technikou, jednotnou organizací vojsk, podobnými metodami přípravy a zabezpečení, včetně stejných spojovacích a provozních údajů. Protivzdušná obrana ČSSR současně s přikrytím důležitých objektů a prostorů na území státu přehrazuje významnou část západního náletového směru a plní tak úkol ve prospěch států koalice Varšavské smlouvy (nebo části těchto států), umístěných v hloubce.

Aby soudobý systém PVOS odpovídal požadavkům kladeným na PVO musí mít prostorový radiotechnický systém, účinné protiletadlové rakety a moderní přepadové stíhací letectvo. Další rozvoj vyžaduje zaměřit pozornost na dvě klíčové otázky.

Především vzít plně v úvahu možné směry rozvoje prostředků vzdušného napadení nepřítele a budovat PVOS proti jeho novým prostředkům.

Dále pak uplatňovat ve složení, organizaci i velení vojskům PVOS skutečnost, že PVO ČSSR je v podstatě protivzdušnou obranou příhraničního pásma.

V rozvoji prostředků vzdušného a kosmického napadení nepřítele jsou výrazné tyto tendence:

Ve strategických prostředcích orientace na rakety s ponecháním menšího počtu strategického letectva a námořního letectva na letadlových lodích. Další rozvoj raket bude se zřejmě ubírat cestou jejich modernizace a zdokonalení navedení na objekty bráněné PVO. Hlavní část jaderného potenciálu se zřejmě přesune na rakety středního dosahu, umístěné v ponorkách a částečně i na prostředcích umístěných na oběžných drahách v kosmickém prostoru. V operačně taktických prostředcích bude zřejmě dodržena dosavadní linie v prioritě taktického letectva, se snahou o jeho zdokonalení k činnosti na malých a přízemních výškách.

Z toho můžeme vyvodit, že v perspektivě důležité objekty na území ČSSR budou v podstatě více ohroženy údery raket a pohyblivé objekty údery taktického letectva, působícího při silné protiradiotechnické činnosti na malých výškách nadzvukovými rychlostmi.

Pro PVOS ČSSR to tedy znamená řešit aktivní PRO objektů a prostředky protiletounové obrany rozmísťovat do několika pásem. Specifická zvláštnost PVOS ČSSR, daná jejím příhraničním charakterem, může v perspektivě ovlivnit složení, organizaci i velení v těchto otázkách:

Ve složení vojsk PVOS i PVO pozemních vojsk mít převážně protiletadlové rakety k bojové činnosti na malých výškách, schopné manévru.

Radiotechnický systém k vyhledávání a vedení vzdušných cílů jako i k vedení aktivních prostředků na tyto cíle přizpůsobit potřebě hlavního bojového prostředku (raketám pro činnost na malých výškách) a dbát o jeho odolnost vůči úderům i protiradiotechnické činnosti nepřítele.

Stíhací letectvo ve své víceúčelové podobě [jak uvádím ve stati o vojenském letectvu] může v systému PVOS najít uplatnění proti vzdušným výsadbám a vojenskému letectvu nepřítele. Nadzvukové stíhací letectvo pak jako manévrující prostředek proti všem typům letounů nepřítele.

Organizace PVO, zejména odrazení prvního hromadného úderu, musí zabezpečit včasné zasazení všech sil a prostředků. Tomu budeme podřizovat i volbu sestavy. S přechodem pozemních vojsk k aktivní bojové činnosti dojde zřejmě k roztažení jednotného systému PVO v příhraničním pásmu směrem za pozemními vojsky a až později k vyčlenění sil a prostředků, předurčených k PVO pozemních vojsk.

ORGANIZACE VELENÍ VOJSKŮM PVOS A VOJENSKÉMU LETECTVU NA TERITORIUM

Velení v obecném i konkrétním smyslu je dnes středem teoretického bádání i praktické činnosti. V podstatě jde o to, modernizovat velení cestou zdokonalení jeho organizace a vybavení jednotlivých stupňů automatizovanými prvky.

Mezi organizací velení a vybavením jednotlivých stupňů automatizovanými prvky musí být návaznost. Klíčovou stránkou zřejmě přitom bude kvalifikace a kategorizace informací a manipulace s nimi.

Modernizaci systému velení nelze chápat izolovaně, odtrženě od výstavby ozbrojených sil, ale v neoddelitelné jednotě s celkovým jejich perspektivním rozvojem, jež má svůj základ v bojové technice.

Automatizaci velení je nutné považovat za proces, jež začal u techniky vyspělých druhů ozbrojených sil a vojsk, automatizací zbraňových komplexů (letectvo, vojsko PVO, RVD) a zřejmě bude postupovat měrem na propojení zbraňových systémů s taktickými a později i operačními stupni velení, čímž se dostáváme k otázce organizace a struktury systémů a podsystémů. Systémy jsou v obecném smyslu jakési kooperační celky, do kterých jednotlivé druhy ozbrojených sil a druhy vojsk vcházejí trvale nebo dočasně v zájmu společné efektivní činnosti.

Za rozhodující systémy k vedení války na kontinentálním válčišti můžeme považovat strategický palebný systém, systém PVO koalice a strategický systém pozemních vojsk (pro kontinentální válčiště).

Z hlediska národního (jednotného státu — např. ČSSR) můžeme za systémy považovat operační palebný a pohybový systém vyššího svazu pozemních vojsk a systém obrany teritoria.

Podsystémy můžeme pak nazvat částí těchto systémů. Ovšem ne jakékoliv části, ale takové, které ve svém obsahu představují komplex činnosti.

Podsystém ve svém obsahu a určení musí být svým složením i velením uspořádán tak, aby byl schopen plnit samostatně nebo alespoň relativně samostatně bojové úkoly. Podsystém může tedy být například PVO, protože má ucelený komplex činnosti, síly i prostředky i orgány řízení a jeho určení je konkrétní a účelné.

Z těchto hledisek nemůžeme nazývat podsystémem např. oblast technického nebo týlového zabezpečení, protože jeho činnost je účelná jedině ve spojitosti s bojovou činností, kterou zabezpečuje.

Operační, palebný a pohybový systém vyššího svazu pozemních vojsk můžeme členit na podsystém vševojskový, RVD, frontového letectva a PVO; systém

obranu teritoria pak na podsystém PVOS, vojenského letectva a vševojskový včetně protivýsadkové obrany a řízení operačních přesunů.

Za účelem maximálně efektivní bojové činnosti vojsk PVO k odražení prvního hromadného úderu můžeme v příhraničním pásmu organizovat jednotný systém PVO, do kterého by vcházely pod centralizovaným velením vojsk PVOS frontové stíhací letectvo i síly a prostředky PVOV.

Do jednotlivých podsystémů obrany teritoria mohou vcházet tyto hlavní činnosti:

1. Do podsystému PVOS:

- radiotechnický průzkum na hlavních náletových směrech a celé území ČSSR s potřebným překrytím dosahu se sousedními státy koalice;

- bojová činnost aktivních prostředků PVO (PLRV, SL, PLD), tj. palba proti vzdušným cílům, manévry k vytvoření příznivějších podmínek k palbě a všestranné zabezpečení bojové činnosti;

- předávání informací o náletové situaci orgánům civilní obrany;

- radiolokační přikrytí a zajištění bezpečnosti letů letectva různého určení přes území státu.

2. Do podsystému vševojskového:

- průzkum a bojová činnost pozemních vojsk na pasivním úseku hranic;

- radiační průzkum a předávání informací vojenským i civilním orgánům;

- ničení vzdušných výsadků na zemi;

- řízení a zabezpečení operačních přesunů přes území ČSSR;

- doplňování a zásobení vojsk na teritoriu a vojsk, bojujících mimo území státu vševojskovými zálohami a materiálem;

- ovlivňování výrobní a opravárenské činnosti civilních ekonomických orgánů a zařízení v oboru své působnosti.

3. Do podsystému vojenského letectva:

- vzdušný průzkum z vlastního území pro potřebu pozemních vojsk na pasivním úseku hranic a přehled o účincích jaderných úderů na objekty na území státu;

- bojová činnost dopravního a vrtulníkového letectva při plnění jeho úkolů a při zásobovací činnosti směrem k frontě nebo z hloubky území koalice;

- bojová činnost stíhacího bombardovacího letectva k ničení vzdušných výsadků na zemi;

- zabezpečení manévru protivýsadkových útvarů vzduchem;

- účast při zabezpečení přesunů vojsk;

- příprava letištní sítě a základní zabezpečení útvarů letectva, působících v prostoru území státu;

- doplnění a zásobení letectva a vojsk PVOS na teritoriu a letectva, jež vede bojovou činnost mimo území státu;

- ovlivňování výrobní a opravárenské činnosti civilních ekonomických orgánů a zařízení v oboru své působnosti.

Takové pojetí a uspořádání velení umožňuje uplatnit v jeho organizaci všechny základní principy (nedílnou velitelskou pravomoc a zodpovědnost, ucelenou působnost, nutný stupeň centralizace atd.), nenarušuje strukturu druhů ozbrojených sil a druhů vojsk a dává možnost zařadit a využít prvky automatizace.